

Malá statistika – co se dělo na obálce Živy v průběhu let

Publikování v Živě znamená prestiž a pokud se navíc příspěvek dostane na titulní stranu, autorům to vždy udělá radost. Pokusím se shrnout, čím se zřejmě nikdo zatím nezabýval, a to jaké taxony byly zobrazovány na obálce Živy nejčastěji, a zda lze v průběhu let pozorovat určité trendy.

Nejde o žádný objev a hlavním účelem mého textu je pobavení čtenáře. Raději proto nejprve uvedu, jaké pohnutky mě k tomuto nápadu vedly. Za všechny jmenujme především tradiční pocit entomologů, že přestože hmyz je subjektivně nejkrásnější (a objektivně nejbohatší) složkou přírody, stále patří mezi utlačované většiny. I mne při procházení archivu Živy zaujaly opravdu krásné fotografie – v některých ročnících navíc doplněné dobovou grafikou. V neposlední řadě je tu fakt, že časopis Živa mne provází již mnoho let. Dodnes si vybavuji, že své první číslo jsem si koupil v Chocni zapadané sněhem, těsně před silvestrem 2001 – a od té doby jsem Živě věrný.

V r. 2013 tak Živa oslavila malé výročí – 60 let s fotografií na titulní straně. V letech 1953–2013 celkem šlo o 356 obálek. Většinu čtenářů je to jistě známo, ale raději připomeňme, že v letech 1993–97 vycházela pouze čtyřikrát ročně. Následující dělení motivů na obálce do kategorií je ryze subjektivní a každý si ho může v archivu ověřit (www.ziva.avcr.cz/archiv/).

Nepřiliš překvapivě se na obálce nejčastěji objevuje rostlina, celkem 121 zobrazení, a tedy více než třetina čísel. Pokud bych použil sportovní terminologii, na stupních vítězů by se dále ocitli ptáci (66 obálek), těsně následovaní savci (65). Co se týče bezobratlých, ti se objevili 43x, přičemž 30x patříla obálka hmyzu. Pokud půjdou do podrobnosti, z hmyzu byl vybrán nejčastěji, a nutno poznamenat i nepřiliš překvapivě, motýl (16). Dále zastupci blanokřídlých (6), brouků (4) a po jednom zastoupení získali dvoukřídlí, rovnokřídlí, ploštica a vážky. Žádná ze čtyř velkých skupin hmyzu (motýli, brouci, blanokřídlí a dvoukřídlí) tedy nevyšla naprázdno. Z nehmyzích bezobratlých se např. třikrát objevili pavoukovci. Celkem 13x byly na obálce ryby, pětkrát plazi a dvakrát obojživelníci. Člověk obsadil titulní stranu 6x a stejně tak houby, plísňe či lišejníky. Čtrnáctkrát uváděla Živu krajinná fotografie, 15 obálek jsem do žádné výše zmíněné skupiny nezařadil.

Pokud se na témata obálky Živy podíváme pohledem dekád, vysledujeme jisté trendy. V první dekádě (1953–62) dominovaly tradičně nejoblíbenější a nejnápadnější rostliny (25 obálek), následované ptáky (11). Pětkrát se objevili motýli a 6x ryby (ve většině případů akvarijní). V dekádě druhé (1963–72) opět dominovaly rostliny (27), a za nimi ptáci (17). Poprvé se objevily snímky krajiny (4) a následovaly třikrát

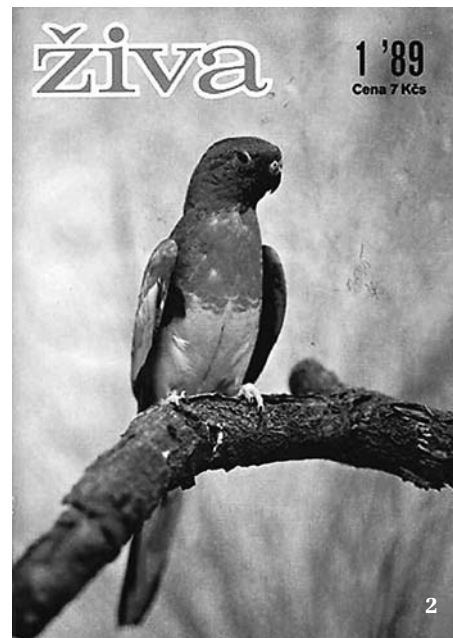
1 Krajinná fotografie se objevily na titulní straně obálky Živy jen několikrát v průběhu 60.–80. let 20. stol. Krajina ve venezuelských Andách

2 Motiv ptáků byl na obálkách druhý nejčastěji používaný – zde neoféma modrohlová (*Neophema splendida*, Živa 1989, 1). Foto S. Chvapil

3 Houby se na titulní straně Živy vyskytují vzácně. Na snímku hřib dutonohý (*Boletinus cavipes*). Foto J. Horák

i v další dekádě (1973–82). Tehdy opět převládaly rostliny (26), ptáky (8) však předstihli savci (17). Ve čtvrté dekádě (1983–92) se savcům povedl husarský kousek a s 18 titulkami pokořili rostliny (17). Šestkrát se objevila krajina a rok 1988 je pro ni zároveň posledním. V dekádě 1993–2002 byli nejčastěji zařazováni ptáci (12), savci (11) a rostliny (10). Celkem 9x se objevily bezobratlí. V poslední dekádě se do r. 2012 dostali na výsluní bezobratlí (17), z čehož nejčastěji hmyz (10), motýli pětkrát. Následovaly rostliny (14), ptáci a savci získali shodně 7 titulních stran.

Co tím lze vysledovat? Rostliny, savci a ptáci si svůj stupeň oblíbenosti udrželi po celou dobu vydávání Živy. A to přesto, že v posledních letech je dohánějí bezobratlí. Možných příčin bude více, ale mezi hlavní zřejmě patří i ty, které vedou k oblíbenosti jejich studia – mnoho rostlin je nápadných morfologicky i barevně a zároveň zůstávají při pořizování snímku na místě (alespoň pohledem člověka). Fotoграфování savců a ptáků bývá poměrně obtížné (snad s výjimkou zoologických zahrad a jiných chovů). Relativně zajímavé je, že domácí zvířata na obálce nenajdeme, zatímco u rostlin se ovoce nebo

šlechtěné druhy objevily vícekrát. Entomology potěší, že hmyz máme na obálce stále častěji – snad to souvisí s rozvojem fotografické techniky. Naopak záběry krajiny z první obálky vymizely. Přesto, že některé krajinné snímky patří mezi bezesporu nejkrásnější obálky za dobu existence Živy. Nutno však poznamenat, že pro krajinu zůstala dnes trvale rezervována čtvrtá strana obálky. Relativně překvapivý je nízký počet obálek s vyobrazením hub. Pro národ houbařů by se absence fotogenických hřibovitých hub na obálce mohla zdát spíše netypická.

Závěrem si dovoluji několik úvah. I na obálce poměrně konzervativní Živy lze sledovat určité trendy a zvláště v posledních letech se objevují fotografie, které jsou výdobytkem dnešní doby, umožňující zachytit detailně části organismů nebo mikroorganismy, mnohdy pouhým okem neviditelné. Že zastoupení taxonů neodpovídá jejich četnosti výskytu v přírodě, není až tak nepochopitelné.

Na závěr bych svému oblíbenému časopisu popřál, aby pokud možno nikdy nezanikl, udržel si vysokou kvalitu, a to včetně zobrazení uváděných na titulní straně.

